

ABONEMENT

Pour un an D. 2
Edition spécial. 500 Ptrs.

ADRESSE :

“İdjtihad,, Constantinople

Téléph. St. 865
XXV ème ANNÉE

15 Octobre 1929

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ

No. 283

ABONEMAN :

Seneliği [24 Nüsha] Türkiye
için 2 1/2, hariç için 2 D.
Âlâ kâğıdlısı 5 Liradır

İDAREHANESİ :

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi beşinci sene

15 Teşrinievel 1929

ğ1 pek mükemmel travayini okudu. Genç hoca, şua tedavisinin bütün safahatini selis bir surette anlatmış ve Röntgen tedavisinin kanserdeki faide ve ehemmiyeti azımesine dair şayanıdikkat tafsilat vermiştir.

Muzakerenin ikinci kısmı Sifilize aitti:

Frenginin biyolojisi hakkında Osman Şerefettin beyin beyanatile, hayati teammüllerine dair Ahmet Şükrü beyin izzahatı ciddi ve derin birer tettebbü mahsulu olduğu görüliyordu. Fahrettin Kerim beyin Âsâp frengisine mûtaallik travayı de pek kıymetli bir sa'yin mahsulu idi.

Kıymetli mutahassis Hulusi Behcet bey Frenginin Seririyatını, Muallim Talat beyde tedavisini mükemmelen anlattılar.

Üçüncü mevzuu teşkil eden Kızıl hastalığının esbap, tedavi ve profilaksisini, Muderris Server Kâmil bey şahsına mahsus bir vuzuh ve selastle anlattı. Muhterem muderris ihatalı beyanatile Kızılın bütün karanlık cihetlerini tenvir etti.

Sıhhiyye vekâletinin pek kıymetli bir ruknu olan Hifzussıhha umum müdürü Asım İsmail bey dahi Konyada zuhur eden Kızıl salgınının itfasi için vekâletin sarfettiği ilmi ve feyzli mesaiyi izah etti. Bu izzahat vekâletin bu gibi işlerde ne derece muteyakkız dsvrandığına ve halkın sıhatile ne kadar yakından alâkadar olduğuna canlı bir şahittir.

Kongranın üçüncü günü serbest mevzulara tahsis edilmiştir. Bu mevzular hekimlerimizin son zamanlarda tesadüf ettikleri nadir müşahede ve tecrübeleri ihtiva ediyordu. Bu meyanda operatör Cemil Paşa üstadımız Avrupada hastaların ameliyattan evel hazırlanma usulla-

rine ait çok mühim ve esaslı tebliğatta bulundular. Paşanın beyanatı, dinleyenler üzerinde pek musait bir intiba bırakmış ve bu gümüş başlı mühterem üstada karşı kalıplarda meknuz olan hürmet ve tazim hislerinin bir alkış tufanı şeklinde feveranına vesile olmuştur.

Dr NURİ FEHMİ

Mükellefiyetsiz ve Müeyyidesiz bir Ahlakın İcmalı

(Esquisse d'une morale sans obligation
ni sanction)

Yazan: J. M. GUYAU [*]

Bununla beraber hey'eti umumiye, gölgesini bütün saatlar üzerine düşüren bir kaç elem dakikalarının êseri olarak muzlim, yahut bütün saatlara nüfuz ediyor gibi gelen bir kaç ziyadâr saatin sayesinde şen görünür.

Binaenaleyh bu mes'elelerde hisabsız rü'yet hatalariyle muhatız. İhsası hazırdan gayri şe'nî ve sureti katiyede muhakak bir şey yoktur:

Yalnız, *hemzeman* [simultané] haz ve elem ihsaslarını mukayese edebilmek lâzımdı; fakat, mukayese geçmiş yahut gelecek ihsaslar üzerinde her yapıldıkça hatayı mucib olur.

Binaenaleyh *tecrûbe* ve *hisab* ile elemeler mikdarının zevkler yekûnuna faik olduğu isbat olunamaz: bilakis, tecrûbe bedbinlerin aleyhindedir, zira insaniyet hayatın kıymetini layenkati teharri, *à posteriori* hayatın kıymetini isbat eder.

Pessimist ahlakı, hesabı riyaziden değil fakat zevkin asıl tabiyat ve mahiyetinden istinbat olunan bâzı delil ile principini göstermeyi dener mi? «Pessimis-

[*] Baş tarafı "İctihad" ın 268 ve müte'akib numerolu nushalarındadır.

me»in «thèse» lerinden biri şudur ki, zevk arzuğu istilzam eder, arzu ise ekseriya ihtiyaca ve binaenaleyh ıztıraba muncir olduğundan zevk, bu vech ile, ıztırabı istilzam eder ve iki elim halet arasında bir firari anden başka bir şey değildir. «Bouddha» dan beri pessimiste ahlakda daima görülen zevkin red olunması işte bundan dır. Fakat bir arzuya hattâ bir ihtiyaca merbut olduğu için arzuyu bir eleme merbut olarak tesavvur etmek pek yanlışdır.

Ancak muayyen bir dereceden sonra dır ki ihtiyaç bir ıztırap olur; meselâ açlık elimdir fakat *iştihanın* kuvetle his olunması pek hoşdur; ihtiyacın taziyanesi o zaman tatlı bir nev'i gıdıklamadan başka bir şey değildir.

Umumî ka'ide, fazla şedid olmadığı ve yakında tatmin olunacağına her kani veya ümitvar olduğu zaman her fatin mahlukda bir ihtiyaç latif olur. O zaman ihtiyac mutekeddim bir haz ile muterafik olur.

Şehvanî ra'se, açlık, susuzluk gibi, zevke tekevvün eden, bazı sözde ıztırablar, zevk hakkında edindiğimiz fikre anasır olarak dahil olur; onlar sız telezzüz na temamdır.

Dahası var: fazla imtidad etmemek şartıyla bu anasır haddi zatlarında bâzı mertebe haz ile müterafık bulunurlar; aşık hatıralarını topladığı vakit arzu anları ona son derecede latif görünür. Bu hatıralar had zevkin lahzasını çerçivelerler ve bunlarsız [bu en yüksek telezzüz demi] pek fazla çapuk geçici olurdu.

Platon, haklı olarak der ki elemeler zevklerin terkibine girebilir; fakat buna mukabil zevkler elemelerin terkibine asla girmezler. Bâzı zevklerin su'i istimalini tâ'kip eden istikrah, bıkmı, bu zevklerin isti'malinden hiç de ayrılmaz değildir,

bu bıkmı, bu istikrah, melhuz zevklerin isti'mali hakkında edinilen fikre, unsur olarak dahil olmaz.

Binaenaleyh zevkin elem üzerine şu tefavuku vardır ki zevk elemi husule getirmeye bilir. Halbuki elem, her halde, saf bedenî elem, kendîsinin sadece zail olmasıyla zevki husule getirememesi kabil olmaz ve bâzan zevk ile o kadar birleşir ki bizzat elem latif bir anı temsil eder.

Menşe'i fikir olan azablar, haddi zatlarında ezvak ile mutlak surette nakabil telif değildirler. Azablar pek şedit olmâdıkları vakit zevklerle kaynarlar; ancak azablar, zevklere âz parlak bir reng verirler, adeta zevkleri soldururlar, bu solukluk ise zevklere yakışır. Melankoliya bâzı hüzuzatı keskinletir. Binaenaleyh küskün moralistlere rağmen zevk elemi her taraftan ihata ederek hattâ eleme karışır.

Bundan başka ilerilediğimiz nisbetde, elemli bir ihtiyaca nadiren tekabül eden zevkler meselâ hüsni (esthétique) ve fikrî zevkler artar ve hayatımızda büyük bir yer alırlar.

Muasir hayatda san'at [Art] «contre-poids» si elem olmayan muazzam bir hüzuzat menbaıdır. San'atın maksudu hayatın en solgun demlerini ya'ni işden istirahatata geçtiğimiz dakikalarını hemen hemen zevk ile doldurmağa vasıl olmaıdır: o, meşguliyetsizin büyük tesellisi dir.

İki bedenî kuvet sarfları arasında, medenî adam, vahşinin yaptığı gibi, uyuyacak yerde fikrî ve estetik bir tarzda kendisine haz ve lezzet te'min eder. Bu haz, bu telezzüz ise diğer her hazdan, her telezzüzden daha ziyade imtidad edebilir. Kulakla işittikten pek çok sonra Bethovenin bâzı «symphonie»leri can sam'aisile işidilir; bu symphonie ile,

peşin olarak, dinlemeden evel, dinlenildiği esnada ve dinlenildikten sonra haz duyulur.

Pessimist ahlakın dermeyeran ettiği meseleyi (mümkün olduğu kadar) hal etmek için zan ederiz ki yalnız psikoloc-yaya değil bioloc-yayada müracaat etmek, ve bizzat hayatın kanunlarının, zahmet (La peine) üzerine, hoş halligin miktaren tefevukunu istilzam edup etmediğini aramak da lâzımdır. Bî halde müdafaa ettiğimiz müsbet ahlak, pessimist ahlakın yaptığı gibi hayatın ve *yaşamak isteme* nin mahvı nihaisini maksat edinmeğe bedel, beşerî a'malı hayatın kanunlarına tevfik etmek istemekde haklı olur.

Evvela e-lemde muhtelif hassesenslerin hissesi nedir? görmek hassesinin hissesi işitmek hassesinininki gibi hemen hemen sıfırdır, zira kullak için his

olunabilen tenafürî esvat ve nazarı tiksindiren çirkinlik, hafif bir örselenme dir ki ahengin ve güzelliğin canlı huzuzile mukayese edilmek mümkün değildir. Zaike ve şammeden hasıl olan ihtisaslarda zevk, telezzüz galibdir. Umumiyetle bir iki hasseye hoş gelenden gayri bir şey yenilmediğinden ve yaşamak için yemek icab ettiğinden bizzat hayatın muhafazası vakit vakit bu iki hassenin, bu işde pek sıkı bir suretde biri birine merbut olan bu iki hassenin bir tatminini istilzam eder.

Hulâsa'î kelim, eğer bu his elimize hasr olunursa lamise hassesinden bize pek hakiki ızdırab gelir. Binaen aleyh Bütün fizik derdlerimizin yahud heman heman bütün fizikî derdlerimizin menşe'i umumî lamisemiz yahud dahilî hissiyetimizdir: Bu iki istikametden huzuzatdan ziyade azablar gelse de bu azabların diğer hasselerin husule getirdiği her nevi zevklere denk gelmeye kifayet edub edemeyeceği yine sorulabilir.

Fakat bir su'al varid olur: biologiaî nokta'î nazardan kırıklık ve ızdırab hissiyatının huzur ve hoş hallik hissiyyatına, derunî hissiyyete de galib olması mümkünmidir?

Zan ederiz ki bu su'ale kat'î bir cevap verebiliriz: eğer canlı mevcudutda huzur yokluğu hissiyyatı huzur hissiyyatına şe'niyen galib olseydi hayat mümkün olmazdı.

Sa'ir ve Hayat Penceresi

*Kalbime ateş dolar, kalbini dinledikce
Dekikenin, sa'etin, günün, haftanın, ayın;
Aman kurtarın beni bu zalim temaşadan,
Aman hayata açık pencereyi kapayın.*

A. C.

Hakiketi halde hissi hayat [Le sens vital] a'zamızda cereyan eden ahvali bize şu'ur diliyle ifade etmekten başka bir şey yapmaz. İztirabın enfusî [subjectif] olarak verdiği bihuzurluk âfâkî bir teşevvüşün, başlayan bir hastalığın arazıdır: vazifevî [fonctionnel] yahud uzvî bir bozukluğun ifadesidir.

Tashih :

Geçen nushamızın baş mekalesinin birinci sütununda 20 inci satırında *leva* kimesi sehven *lira* dizilmiştir.

